

Věc: Oponentský posudek disertační práce

Název práce:

Výzkum postojů žáků středních škol k výuce chemie na základních školách

Autor: PhDr. Martin Rusek

Školitel: prof. RNDr. Pavel Beneš, CSc.

Studijní program: pedagogika, specializace – didaktika chemie

Disertační práce PhDr. Martina Ruska „Výzkum postojů žáků středních škol k výuce chemie na základních školách“ se zabývá aktuálním tématem zjišťování postojů žáků středních škol k výuce chemie jako všeobecně-vzdělávacího předmětu se zvláštním zaměřením na dosud poměrně opomíjenou oblast středního odborného vzdělávání.

Předložená práce v rozsahu 153 stran je doplněna o 4 přílohy obsahující použitý výzkumný nástroj, seznam oborů středního odborného vzdělávání a příklad obsahu vzdělávacího oboru „Chemické vzdělávání“ v Rámcovém vzdělávacím programu pro střední odborné vzdělávání (RVP SOV) pro Obchodní akademie.

Práce má standardní strukturu tvořenou úvodem, teoretickými východisky, empirickou (výzkumnou) částí, prezentací výsledků provedených výzkumných šetření a jejich diskusí, formulací doporučení pro praxi a závěrem. Seznam použité literatury čítá 147 pramenů, včetně internetových zdrojů citovaných dle příslušných norem. Práce je psána srozumitelným jazykem a vyznačuje se velmi dobrou formální úpravou.

Po úvodu s nastíněním výběru tématu disertační práce a cílů disertačního projektu se autor v teoretických východiscích zaměřuje postupně na charakteristiku středního vzdělávání v České republice, a to rozbořem stávajících kurikulárních dokumentů a historického vývoje výuky chemie v českých zemích, na charakteristiku cílové skupiny žáků a zejména na charakteristiku edukační reality středních odborných škol nechemického zaměření. Dále pokračuje kapitolou zaměřenou na principy motivace žáků projevované v jejich postojích a zájmech v oblasti přírodních věd a jejich výuky. K této, dle mého názoru dobře a přehledně zpracované, části práce mám jen několik drobných poznámek či dotazů, mohu jmenovat např.:

- str. 9 – jsou cíle všeobecně-vzdělávacích předmětů na středních školách orientovány pouze na další studium na VŠ,
- str. 11 a další – charakteristika historického vývoje výuky chemie v našem teritoriu je poměrně silně vázaná na práci prof. Čtrnáctové a doc. Banýra, postrádám citace prací prof. Hellberga,
- str. 39 – v prezentaci provedených tuzemských výzkumů postojů a zájmu žáků o přírodní vědy postrádám práci Dopity, Grecmanové a Chrásky z roku 2008.

Výzkumnou (dle autora empirickou) část práce tvoří popis designu výzkumného projektu s formulacemi výzkumného problému, výzkumných otázek, hypotéz a postupu jejich verifikace. Vhodně je zařazen popis předvýzkumu, včetně formulovaných závěrů pro vlastní výzkum. Následuje kapitola věnovaná analýze a interpretaci získaných výsledků včetně charakteristiky výzkumného vzorku. Dále autor popisuje získané výsledky týkající se postojů žáků k chemii jako všeobecně-vzdělávacímu předmětu v kategoriích zájem o předmět, užitečnost předmětu, náročnost předmětu, učitel, využití ICT v předmětu a zařazování pokusů do výuky předmětu. Samostatné vyhodnocení je věnováno materiálním didaktickým prostředkům a postojům k jednotlivým tématům učiva chemie. Jednotlivé části popisu realizace výzkumu včetně interpretace dosažených výsledků lze vcelku hodnotit pozitivně, objevují se jen některé nejasnosti, které by mohl autor doplnit při obhajobě. Jde např. o následující:

- str. 43 – 44 – na základě analýz ze strany 41 by bylo vhodnější formulovat hypotézy odpovídající předpokladům, tedy „je očekáván rozdíl v postojích žáků ve vztahu k typu střední školy“ a k nim formulovat při statistickém vyhodnocení tzv. nulové hypotézy,
- str. 45 – jak byl proveden „náhodný výběr“ kraje k realizaci výzkumného šetření,
- str. 49 – jakým způsobem bylo provedeno přidělení různých hodnot v Likertových škálách u různých položek dotazníku (tab. 6),
- str. 84 – kap. 4.4 pojednává kromě jedné položky o materiálních didaktických prostředcích, vhodné by bylo rozdělit analýzu na vliv materiálních a nemateriálních didaktických prostředků,
- str. 87 – problematické použití pojmu „reálné pomůcky“,
- str. 90 – ve formulaci hypotéz postrádám veličinové kvantifikátory, tedy „aritmetické průměry čeho“ apod.

Disertační práce je zakončena velmi zajímavě pojatým doporučením pro praxi a závěrem. Kladné hodnocení zaslouží zejména snaha autora aplikovat výsledky výzkumných šetření až do podoby konkrétních revizí a inovací vzdělávací oblasti Chemické vzdělávání v rámcových

vzdělávacích programech pro střední odborné vzdělávání, které by mohly vést k širší diskusi o potřebných změnách této části reformovaného kurikula.

Na závěr ještě doplňuji, že jsem několik formálních připomínek, které nijak nesnižují kvalitu předložené práce, označil přímo do mně poskytnutého textu, a jejich využití je plně v kompetenci autora. Pro obhajobu bych rád formuloval kromě výše uvedených ještě následující otázky:

Jak řešit rozpor nutnosti redukce školního chemického kurikula pro střední odborné školy na jedné straně a jeho formálnosti či neprovázanosti na straně druhé?

Vidíte nějaké konsekvence učiva chemie na ZŠ a SŠ s vazbou na „svět práce a technologií“, tedy na potřebu inovace kurikula základních a středních škol v této oblasti (např. stagnující předmět „Pracovní vyučování“ na ZŠ, chybějící předmět „Technologie“ na gymnáziích apod.)?

Disertační práce PhDr. Martina Ruska představuje aktuální příspěvek k úspěšné realizaci probíhající kurikulární reformy zejména v oblasti inovace výuky chemie jako všeobecně-vzdělávacího předmětu na středních odborných školách nechemického zaměření. Její zpracování je i přes několik uvedených připomínek slibným počinem pro následování a příslušné rozšiřování uvedené problematiky.

Mohu tedy na závěr konstatovat, že práce splňuje požadavky na disertační práci v studijním programu Pedagogika (specializace Didaktika chemie), doporučuji ji k obhajobě a na základě jejího průběhu navrhuji udělit akademický titul Ph.D.

V Hradci Králové dne 30. 8. 2013

Prof. PhDr. Martin Bílek, Ph.D.

Oponent disertační práce